

DE RENTE IN DE KOSTPRIJS

door Prof. A. M. van Rietschoten

De aanwending van vermogen in de voortbrenging doet de rente als vermogenshuur tot de offers rekenen en in de mate, waarin de aanwending onvermijdelijk is, behoort het rente-offer tot de kosten. In de kostprijs is de rente over het doelmatig aangewende vermogen begrepen. De rente wordt berekend tegen de marktprijs voor de beschikbaarstelling van vermogen, zo goed mogelijk ontdaan van risico-factoren. Men werkt hiervoor met het begrip algemene rentevoet.

Het vraagstuk, waarover ik in dit opstel iets wil zeggen, kan als volgt worden omschreven: moet de conclusie, omtrent de grootte van de rente-factor in de kostprijs, niet nader worden bestudeerd, in verband met de omstandigheid, dat die rente-factor object van een belasting is.

Sinds 1939 zijn de Nederlandse rechtspersonen, die het overgrote deel van de voortbrenging verzorgen, onderworpen aan een belasting, geheven naar de „winst”. In grote trekken kan deze „winst” worden onderscheiden in rente van eigen vermogen en ondernemerspremie.

Het eigen vermogen is in de private productie-huishoudingen onmisbaar. Zijn aanwending in de voortbrenging is tot een zekere mate onvermijdelijk. In het midden latende het deelvraagstuk van de bepaling van de doelmatige grootte van het eigen vermogen, kan worden gesteld, dat een gedeelte van het in de voortbrenging aangewende vermogen eigen vermogen zal moeten zijn.

De vraag is dan of tot de kosten moet worden gerekend de rente van het doelmatig aangewende eigen vermogen, dan wel die rente, vermeerderd met de over die rente geheven belasting.

Voor het bepalen van een standpunt t.a.v. de opgeworpen vraag zou de volgende overweging kunnen dienen. Omdat rente over doelmatig aangewend vermogen in de kostprijs moet worden opgenomen, moet de belasting, ten laste van de producent over die rente geheven, eveneens tot de kosten worden gerekend.

Dit betekent dan, dat de rente van eigen vermogen, voor zover dat eigen vermogen doelmatig in de voortbrenging is aangewend, verhoogd met de daarover geheven belasting, tot de kosten moet worden gerekend.

Met iedere kostenfactor is het ook zo, dat ze, indien ze voorwerp van een belastingheffing ten laste van de producent uitmaakt, met die belasting wordt verhoogd. Indien we denken aan invoerrechten, accijnzen en omzetbelasting, zijn er voorbeelden te over.

Naast deze argumentatie moge ik nog een enkele andere stellen. Hoe staat het met de vervulling van de belangrijkste functies van de kostprijs, indien men de rente daarin opneemt zonder verhoging met belasting, voorzover sprake is van doelmatig aangewend eigen vermogen? Zowel als uitgangspunt voor de bepaling van de aanbiedingsprijs, als voor de resultaatbepaling, meen ik, dat de berekende kostprijs dan tekort schiet. Wat toch is het geval. Indien de opbrengst de kostprijs dekt en er geen lasten buiten de kostprijs uit de opbrengst behoeven te worden bestreden, zal de gecalculerde vergoeding voor het aangewende vermogen niet ter beschikking van de producent komen, voor zover er sprake is van aangewend eigen vermogen. Van de gecalculerde vergoeding voor het aangewende eigen vermogen moet belasting worden betaald. Doordat verschillend product verschillend vermogensbeslag zal veroorzaken en dus in de kostprijs van ver-

schillende producten verschillende bedragen voor rente van eigen vermogen zijn begrepen, kan de kostprijs, berekend zonder de belasting over die rente, geen doelmatig uitgangspunt voor de bepaling van de aanbiedingsprijs zijn.

Ook voor een beoordeling van de winstgevendheid van verschillende producten kan het verschil tussen hun opbrengstwaarde en hun kostprijs niet voldoen, indien in de kostprijs niet met belasting over rente van eigen vermogen is gerekend.

Deze overwegingen leiden naar mijn oordeel tot de conclusie, dat in de kostprijs moet worden opgenomen de rente over doelmatig aangewend eigen vermogen en de daarover geheven belasting.

De ontwikkelde conclusie doet een aantal vragen rijzen, waarvan ik er hier enkele wil bespreken. Niet onder alle omstandigheden zal de producent de in de kostprijs op te nemen belasting over rente van eigen vermogen verschuldigd worden; is daarin een grond gelegen om de conclusie te verwerpen?

Een vraag van soortgelijke strekking is destijds geweest of, zo er rente in de kostprijs zou worden opgenomen, dat de betaalde rente moest zijn of niet. Zowel de argumentatie als de conclusie over deze vraag mag ik bekend veronderstellen.

Wanneer de producent over gecalculeerde rente van eigen vermogen geen belasting schuldig wordt, zal dit normaliter het gevolg zijn van verlies; van een opbrengst beneden de kostprijs. Dit verschijnsel kan zich wel voordoen, maar strookt niet met de opzet, waarvan is uitgegaan, noch kan het zich duurzaam voortzetten. Het voortbestaan van de private producent is in die mate afhankelijk van het tenminste op den duur door de bedrijfsvoering verwerven van de rente over het doelmatig aangewende eigen vermogen, dat daarin de grond moet worden gevonden in de kostprijsberekening zowel met die rente, als met de daarover geheven belasting te rekenen.

Behoeft de kostprijsberekening dus een oordeel over de vraag of het voor de productie aangewende vermogen vreemd of eigen vermogen moet zijn? Deze vraag beantwoord ik bevestigend, al ben ik er mij van bewust, dat op dit terrein mogelijk aan de bedrijfseconomische analyse nog wel een en ander valt voort te bouwen. Of in feite eigen vermogen is gebruikt, is naar mijn oordeel nog niet voldoende om de gecalculeerde rente met belasting te verhogen. Ik zie plaats voor een bijzondere last in de resultatenrekening, bestaande uit de belasting over rente van eigen vermogen, in de productie aangewend voor een doel, waarvoor vreemd vermogen doelmatig zou zijn geweest.

De kostprijs wordt dus beïnvloed door de omstandigheid of eigen dan wel vreemd vermogen doelmatig kan worden gebruikt? Inderdaad, eerst zodoende wordt de betekenis van het enorme kostenverschil tussen aanwending van eigen en vreemd vermogen, recht gedaan.

Hoe groot dit verschil wel is, wordt eerst duidelijk indien men zich realiseert, dat een belasting van rond 50 % van de „winst” impliceert, dat voor rente van eigen vermogen rond het dubbele van de algemene rentevoet moet worden gecalculeerd. Het eigen vermogen is dan rond tweemaal zo duur als het eerstehands vreemde vermogen.

Vormt de belasting over de rente van het eigen vermogen niet een last van zodanige aard, dat zij in de kostprijsberekening niet kan worden opgenomen? Met andere woorden is het eigen vermogen en daarmee de rente daarvan en de belasting over die rente niet zodanig aan de constitutie van het producentenlichaam gebonden dat voor verbijzondering van de last der belasting geen plaats is?

In het algemeen wordt geen belasting geheven van rente van eigen vermogen, dat niet wordt aangewend in het eigen bedrijf. De deelnemingsvrijstelling en de effectenbeleggingsmaatschappij met haar fiscale faciliteiten hebben tengevolge, dat risicodragende aanwending van eigen vermogen buiten eigen bedrijf opbrengsten doet verkrijgen, welke van de belasting zijn vrijgesteld. Op die grond staat niets de opvatting in de weg, dat aanwending van eigen vermogen in eigen bedrijf alleen dan moet geschieden, indien die aanwending doelmatig is. De verbijzondering geschiedt dus op grond van het causaal verband, zowel voor de rente als voor de belasting daarover.

Hoewel er zeker nog meer interessante vragen zijn te noemen en de consequenties van de gestelde conclusie nog tot velerlei beschouwing aanleiding zullen kunnen zijn, moge ik de behandeling van het aan de orde gestelde vraagstuk voorlopig hiermede beëindigen, opdat eerst anderen hun mening hierover kunnen kenbaar maken.

Résumé

L'INTÉRÊT DANS LE PRIX COÛTANT

Partant du principe, auquel beaucoup adhèrent en Hollande, que le prix coûtant doit englober l'intérêt sur le capital affecté efficacement, on étudie les conséquences qu'entraîne, pour le calcul du prix coûtant, la perception d'un impôt sur le bénéfice. Considérant que, normalement, le bénéfice imposable englobe l'intérêt du capital de roulement de l'exploitation, on conclut, eu égard à différentes considérations, que l'impôt perçu sur cet intérêt du capital de l'exploitation, fait partie du prix coûtant. Une courte discussion de cette conclusion termine l'exposé.

Summary

THE INTEREST ITEM IN THE COST PRICE

Starting from the viewpoint adhered to by many people in the Netherlands that the cost price should include interest on the capital effectively applied, a survey is given of the consequences which the levy of tax imposed on profits ought to have for the cost price calculation. Considering that normally the profit which is subject to taxation includes the interest on the private capital utilized in one's own business, it is concluded on the strength of various considerations that the tax levied on the interest of this capital belongs to the cost price. A short discussion of this conclusion ends the survey.